

УДК 338.43:005.336.1:004.6

Ю. В. Дубневич,

к. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту та розвитку територій
імені Євгена Храпливого, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4843-6239>

О. В. Лисюк,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту та розвитку територій
імені Євгена Храпливого, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5121-359X>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.2.155

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ВЕЛИКИХ ДАНИХ

Yu. Dubnevych,

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Management and Territorial Development
named after Yevhen Khraplyvyi, Stepan Gzhyskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv
O. Lysiuk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Management and Territorial Development named after Yevhen Khraplyvyi,
Stepan Gzhyskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv

MANAGING THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES BASED ON BIG DATA

У статті досліджено управління розвитком сільськогосподарських підприємств Львівської області в умовах структурних трансформацій аграрного сектору та зростання ролі даних у прийнятті управлінських рішень. Проаналізовано динаміку обсягів виробництва продукції рослинництва і тваринництва, зміни у структурі землекористування та посівних площ, урожайність основних культур, показники ефективності тваринницької галузі та продуктивність праці. Особливу увагу приділено впливу капітальних інвестицій на формування виробничого потенціалу аграрних підприємств. Результати дослідження свідчать про зміщення структури агропромисловості у бік більш рентабельних та експортно орієнтованих напрямів, зростання продуктивності праці й ефективності використання ресурсів. Обґрунтовано, що використання інструментів великих даних у системі управління розвитком сільськогосподарських підприємств сприяє підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень, адаптивності до ринкових і кліматичних змін та сталому розвитку аграрного сектору регіону.

The article presents a comprehensive study of the management of agricultural enterprise development in the Lviv region under conditions of deepening structural transformations of the agrarian sector, increasing uncertainty of the external economic environment, and the growing importance of information and analytical support in managerial decision-making processes. Particular attention is paid to the challenges faced by agricultural enterprises in the context of market volatility, climate change, investment constraints, and the need to adapt management systems to modern requirements.

The research analyzes the dynamics of production volumes in crop and livestock farming, identifies changes in land use structure and cropping patterns, and evaluates yield levels of major agricultural crops. In addition, indicators of efficiency in the livestock sector and trends in labor productivity at agricultural enterprises of the region are assessed, allowing for a comprehensive evaluation of production performance and resource utilization. The study emphasizes the interdependence between structural changes in agricultural production and the effectiveness of managerial decisions.

Special attention is devoted to examining the role of capital investments as a key factor in shaping and expanding the production potential of agricultural enterprises, ensuring technological modernization, improving production efficiency, and strengthening competitiveness in both domestic and foreign markets. The results indicate a gradual shift in the structure of agricultural production toward more profitable and export-oriented activities, increased specialization of enterprises, and more efficient use of material, land, and labor resources, accompanied by steady growth in labor productivity.

It is substantiated that the integration of big data tools into the management system of agricultural enterprise development creates significant prerequisites for improving the quality and justification of strategic and operational managerial decisions. The use of data-driven approaches enhances adaptability to changes in market conditions and climatic factors, reduces production risks, and contributes to ensuring sustainable development and long-term resilience of the agrarian sector of the Lviv region.

Ключові слова: управління розвитком, сільськогосподарські підприємства, великі дані, ефективність, інвестиції, аграрний сектор.

Key words: development management, agricultural enterprises, big data, efficiency, investments, agricultural sector.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний розвиток сільськогосподарських підприємств відбувається в умовах глибоких структурних трансформацій аграрного сектору. Для аграрних підприємств України, зокрема Львівської області, ці виклики ускладнюються необхідністю забезпечення продовольчої безпеки, адаптації до європейських стандартів господарювання та функціонування в умовах воєнних і післявоєнних економічних обмежень. У такій ситуації традиційні підходи до управління розвитком часто виявляються недостатньо ефективними та потребують суттєвого оновлення.

Одним із ключових напрямів підвищення результативності управлінських рішень є використання великих даних, які формуються в процесі виробничої, фінансової, логістичної та ринкової діяльності сільськогосподарських підприємств. Аналітика великих даних створює можливості для більш обґрунтованого планування, прогнозування та моніторингу розвитку аграрних підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика управління розвитком сільськогосподарських підприємств широко висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Значна увага приділяється питанням підвищення ефективності аграрного ви-

робництва, формуванню конкурентоспроможності підприємств, удосконаленню механізмів стратегічного та операційного менеджменту, а також адаптації аграрного сектору до змін ринкового середовища. У працях таких українських учених, як В.Г. Андрійчук, О.М. Бородіна, М.Й. Малік, О.В. Шпикуляк, І.В. Прокопа, Н.В. Патики, розкрито особливості управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств, оптимізації виробничої структури, інвестиційного забезпечення та інноваційного розвитку аграрного сектору.

Водночас аналіз наукових джерел свідчить, що попри зростання кількості публікацій, присвячених цифровим технологіям в аграрній сфері, питання комплексного управління розвитком сільськогосподарських підприємств на основі великих даних залишаються недостатньо систематизованими. Більшість досліджень має фрагментарний характер і зосереджується на окремих аспектах виробництва або інформаційних технологіях без належного поєднання з управлінськими механізмами та регіональною специфікою. Це зумовлює необхідність подальших наукових досліджень, спрямованих на формування цілісного підходу до управління розвитком аграрних підприємств із використанням інструментів великих даних.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування напрямів удосконалення управління розвитком сільсько-

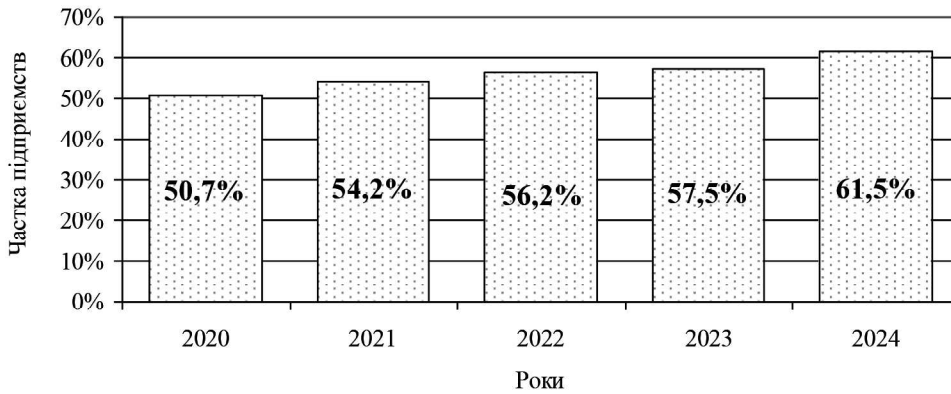

Рис. 1. Частка підприємств у загальних обсягах виробництва сільськогосподарської продукції у Львівській області

Джерело: сформовано на основі [5].

Таблиця 1. Продукція сільського господарства у підприємствах Львівщини за 2022–2024 рр. (у постійних цінах 2021 року) млн грн

Продукція рослинництва				Продукція тваринництва			
2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
20691,4	21044,8	24184,4	116,9	6149,0	6576,9	7674,3	124,8

Джерело: сформовано на основі [10].

господарських підприємств Львівської області на основі використання інструментів великих даних.

Для досягнення мети у статті поставлено такі завдання: проаналізувати основні тенденції розвитку аграрних підприємств регіону; оцінити структурні зміни у виробництві та використанні ресурсів; визначити рівень ефективності й продуктивності праці; дослідити вплив капітальних інвестицій на розвиток підприємств; обґрунтувати можливості застосування великих даних у системі управління розвитком аграрних підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Упродовж останніх років аграрний сектор Львівської області зазнає помітних структурних перетворень, зумовлених як внутрішніми економічними процесами, так і зовнішніми викликами, пов'язаними з необхідністю посилення продовольчої безпеки держави, адаптації до європейських стандартів та забезпечення стійкого розвитку сільських територій.

Одним із головних показників цих перетворень є зміна співвідношення між підприємницьким та індивідуальним сектором у виробництві сільськогосподарської продукції.

Так, згідно з даними статистичного аналізу у 2020–2024 рр. спостерігається чітко виражена тенденція до зростання частки сільськогосподарських підприємств у загальних обсягах

аграрного виробництва області (рис. 1).

Це свідчить, що у регіоні підприємства виступають у ролі основного елемента продовольчої системи, адже саме вони забезпечують вищу стійкість до ринкових коливань, здатність укладати довгострокові контракти, виходити на міжнародні ринки та підтримувати стандарти якості відповідно до вимог

ЄС. Така здатність до адаптації є стратегічно важливою у сучасних умовах глобалізації, коли конкурентоспроможність аграрного сектору визначається не лише природно-кліматичними чинниками, а й інституційною спроможністю підприємницького середовища.

З огляду на ці тенденції, підвищення частки підприємств — не лише зміна у структурі виробництва, а й прояв поглиблення інноваційності, концентрації та професіоналізації аграрного сектора Львівщини.

Оцінка результативності управлінських рішень та організаційних трансформацій у діяльності підприємств потребує аналізу динаміки обсягів виробництва сільськогосподарської продукції у Львівській області (табл. 1).

На підставі аналізу даних, можна говорити про тенденцію до зростання як у рослинництві, так і у тваринництві. Так, обсяги продукції рослинництва у 2024 році становили 24184,4 млн грн або 116,9% від рівня 2022 року. Ще інтенсивніше зростання спостерігалось у тваринництві, де у 2024 році обсяг виробленої продукції зріс до 7674,3 млн грн або 124,8% до рівня 2022 року.

Якщо ж розглянути співвідношення між обсягами виробництва продукції рослинництва і тваринництва у підприємствах Львівщини у 2022 та 2024 рр., то видно, що за вказаний період значних змін тут не відбулося (рис. 2). Це може свідчити про те, що система у цьому часовому відтинку перебувала у стані відносної рівноваги.

Відносна стабільність співвідношення між виробництвом продукції рослинництва і тваринництва свідчить про збалансованість управлінських рішень у сфері спеціалізації та структури діяльності сільськогосподарських під-

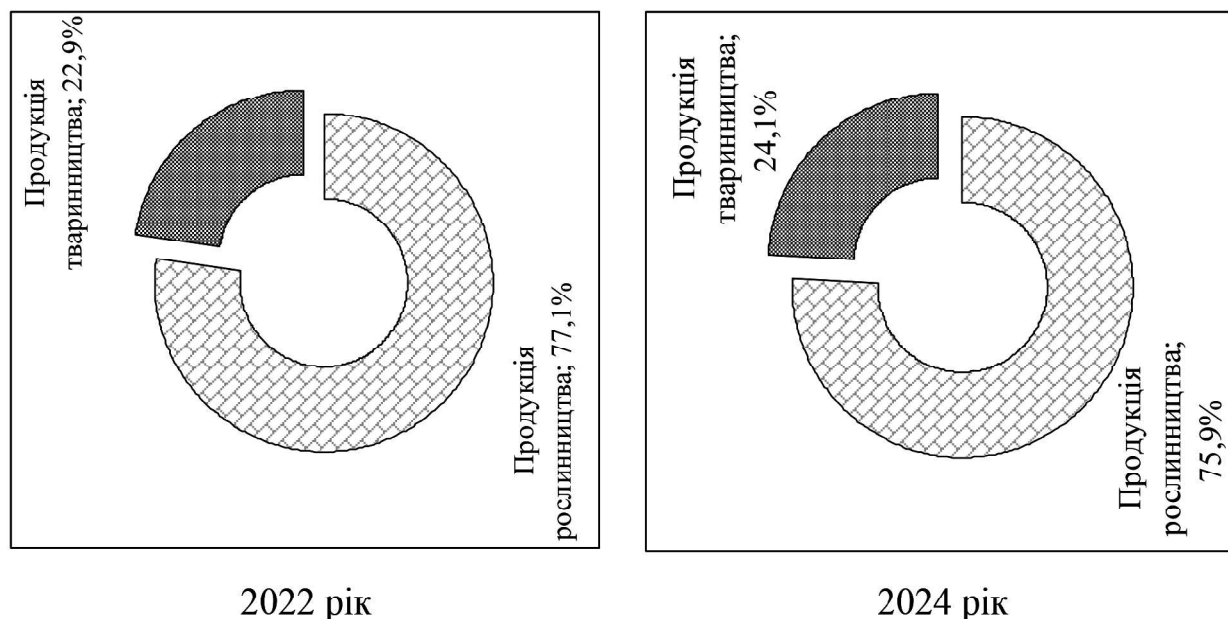

Рис. 2. Структура продукції сільського господарства у підприємствах Львівської області у 2022 та 2024 рр.

Джерело: сформовано на основі [5].

приємств. Водночас така рівновага безпосередньо залежить від ефективності управління ключовими виробничими ресурсами, насамперед земельними. У зв'язку з цим доцільно проаналізувати площі сільськогосподарських угідь у користуванні підприємств Львівської області як базового чинника формування виробничого потенціалу та управлінської стійкості аграрних підприємств.

У 2024 році площа сільськогосподарських угідь у користуванні підприємств (без фермерських господарств) становила 364,0 тис. га, що лише на 0,5% менше, ніж у 2022 році, і вказує на відносну сталість землекористування великих агропідприємств. Водночас у фермерських господарствах спостерігалось зростання площ угідь: з 96,6 тис. га у 2022 році до 103,1 тис. га у 2024 році, у тому числі орендованих земель (+8%) та ріллі (+6,7%). Це підтверджує посилення ролі фермерського сектору та його позитивний вплив на розвиток сільських територій.

Крім того, аналіз даних щодо групування суб'єктів господарювання за площею сільськогосподарських угідь (табл. 3), що перебували у власності та користуванні у 2024 році, свідчить про суттєві відмінності між підприємствами та фермерськими господарствами у структурі розподілу земельних площ.

У підприємств найбільша їх концентрація зосереджувалася у інтервалі від 100,01 до 500,0 га (частість 27,0%, 22432 га). Значні частоти припадали також на підприємства з площами від 500,01 до 1000,0 га та від 1000,01 до 5000,0 га (14,2% і 17,6% відповідно або 35279 та 121244 га). Звертає на себе увагу те, що хоча підприємства з площею понад 5000 га становили лише 4,8% від загальної кількості, саме вони володіли найбільшою сукупною площею — 165013 га, що вказує на високу концентрацію земель у найбільших за розміром суб'єктів.

Фермерські господарства, на відміну від підприємств, характеризувалися відносно

Таблиця 2. Площі сільськогосподарських угідь у користуванні підприємств у 2022–2024 рр. тис. га

Показник	Підприємства (без фермерських господарств)				Фермерські господарства			
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
Сільськогосподарські угіддя - усього	365,9	357,4	364,0	99,5	96,6	97,5	103,1	106,7
у т. ч. взяті в оренду	348,4	341,0	345,8	99,3	92,0	93,4	99,4	108,0
Рілля	349,4	340,2	346,9	99,3	91,9	92,1	98,1	106,7

Джерело: сформовано на основі [8].

Таблиця 3. Групування суб'єктів господарювання за площею сільськогосподарських угідь, яка була у власності та користуванні за 2024 рік

Інтервал	Підприємства (без фермерських господарств)		Фермерські господарства	
	Частоти, %	Площа, га	Частоти, %	Площа, га
до 5,0 га	2,6	28	3,4	65
5,01-10,0	3,7	101	9,4	472
10,01-20,0 га	5,1	258	13,3	1185
20,01-50,0 га	12,8	1542	20,0	4035
50,01-100,0 га	12,2	3263	19,5	8269
100,01-500,0 га	27,0	22432	25,3	30559
500,01-1000,0 га	14,2	35279	6,1	25384
1000,01-5000,0 га	17,6	121244	3,1	27825
більше 5000,0 га	4,8	165013	-	-

Джерело: сформовано на основі [8].

більшою частістю у середніх інтервалах. Найбільше фермерських господарств зосереджувалося у діапазонах 20,01—50,0 га (20,0%), 50,01—100,0 га (19,5%) та 100,01—500,0 га (25,3%), що разом охоплювало 64,8% від усіх фермерських господарств. Лише на 6,1% фермерів припадало площ у розмірі від 500,01 до 1000,0 га, а ще менше (3,1%) — від 1000,01 до 5000,0 га.

Таким чином, можна говорити про різні моделі розвитку аграрного сектору — фермери тяжіли до середніх масштабів діяльності (від 50,01 до 500 га), а основна кількість підприємств (63,6%) припадала на останні найбільші за площею інтервали.

Для оцінки змін у структурі посівів далі наведено статистичні дані щодо динаміки зібраних площ основних сільськогосподарських культур у підприємствах Львівської області за 2022—2024 рр. (табл. 4).

У 2022—2024 рр. у сільськогосподарських підприємствах Львівської області простежувалася помітна зміна структури зібраних площ. Загалом щодо більшості традиційних зернових культур спостерігалось скорочення площ. Найбільше падіння мало місце стосовно пшениці ярої (до 52,5% від рівня 2022 року) та гречки (49,2%), що свідчить про зміну пріоритетів у вирощуванні цих культур. Зменшення зафіксоване також щодо соняшника (40,4%), що є цілком логічним для кліматичних та ґрунтових умов Львівщини. Площа пшениці озимої та ячменю озимого скорочувалися більш помірно, зберігаючи відносну стабільність. Площі під кукурудзою на зерно дещо зменшилися (90,3% до показника 2022 року), майже не змінюючи свого місця в структурі посівів. Водночас площі під окремими культурами збільшилися: соя вирізняється динамічнішим збільшенням площ (155,6%), що підтвер-

джує її все більшу привабливість для аграріїв через високий попит і порівняно хорошу адаптацію до умов регіону; ріпак озимий (108,4%), залишаючись однією з прибуткових експортно орієнтованих культур. Помітним є й зростання площ під цукровими буряками фабричними (106,7%), що вказує на поживавлення цукрової галузі. Такі культури, як овес, однорічні трави, плодові та ягідні, зберігали стабільні площі, що свідчить про їх стале місце в спеціалізації господарств регіону.

Сформована структура посівів безпосередньо впливає на розвиток тваринництва та потребує аналізу чисельності сільськогосподарських тварин у підприємствах Львівської області (табл. 5).

Як бачимо, загальна чисельність великої рогатої худоби практично не змінилася: у 2024 році вона лише на 0,9% перевищувала рівень 2022 року. Водночас поголів'я корів скоротилося на 2,5%. Кількість свиней у 2024 році зросла на 2,3% порівняно з 2022 роком і суттєво відновила після падіння у 2023 році, що може вказувати на стабілізацію або активізацію розвитку свинарства. Найдинамічніше зростання відбулося у птахівництві (+26,1%), що свідчить про активний розвиток яєчного та м'ясного напрямів. Це робить галузь найбільш масштабною та конкурентною.

Таблиця 4. Динаміка зібраних площ основних сільськогосподарських культур у підприємствах Львівської області тис. га

Сільськогосподарські культури	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
Культури зернові та зернобобові	201,8	178,8	178,7	88,6
Пшениця озима	81,2	76,6	78,3	96,4
Ячмінь озимий	19,3	14,7	15,6	80,8
Пшениця яра	12,2	9,1	6,4	52,5
Ячмінь ярий	2,3	2,3	2,0	87,0
Кукурудза	77,6	66,2	70,1	90,3
Овес	1,0	0,9	1,0	100,0
Гречка	6,1	7,1	3,0	49,2
Культури зернобобові	1,1	0,4	1,0	90,9
Соя	104,4	116,8	162,4	155,6
Соняшник	43,3	39,0	17,5	40,4
Буряк цукровий фабричний	15,0	14,7	16,0	106,7
Ріпак озимий	45,4	49,8	49,2	108,4
Кольза (ріпак ярий)	1,4	6,1	2,3	164,3
Картопля	3,6	3,5	3,5	97,2
Культури овочеві (включаючи закритий ґрунт)	1,7	2,0	1,8	105,9
Кукурудза кормова	1,8	1,8	1,9	105,6
Трави однорічні на сіно	0,1	0,1	0,1	100,0
Трави багаторічні на сіно	0,9	0,7	0,8	88,9
Культури плодові та ягідні	2,0	1,6	2,0	100,0

Джерело: сформовано на основі [6].

Таблиця 5. Кількість сільськогосподарських тварин у підприємствах Львівської області (на кінець року) голів

Вид тварин	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
Велика рогата худоба	15303	15083	15440	100,9
Корови	6807	6762	6635	97,5
Свині	360396	329623	368697	102,3
Вівці та кози	5425	6014	5282	97,4
Коні	210	202	192	91,4
Птиця свійська	5369406	5431668	6770950	126,1
Бджолосім'ї, сімей	445	603	520	116,9

Джерело: сформовано на основі [1].

Динаміка обсягів виробництва основних видів сільськогосподарської продукції у підприємствах Львівщини у 2022—2024 рр. відображена у табл. 6.

У 2022—2024 роках сільськогосподарське виробництво підприємств Львівщини розвивалося нерівномірно, демонструючи як зростання окремих напрямів, так зниження. Майже відновилися обсяги виробництва зернових та зернобобових культур (98,3%), обсяги виробництва ріпаку і кользи дещо збільшилися (111,2%), що свідчить про збереження виробничого потенціалу за цими напрямком. Натомість виробництво сої зросло майже у два рази (192,7%), що може вказувати на переоріє-

нтацію господарств на більш рентабельні олійні культури. На противагу цьому обсяги виробництва соняшника скоротилися більше ніж удвічі (43,0%). Серед технічних культур лише цукровий буряк показав приріст (106,7%). Овочева продукція та картопля залишалися на рівні деякого зростання (2,7% та 8,0% відповідно). Значно збільшилися обсяги виробництва кормової кукурудзи (132,7%), що корелює з розвитком тваринницької галузі. У виробництві кормових трав спостерігалось зменшення обсягів однорічних трав до 65,4%, тоді як обсяги багаторічних трав зросли на 81,8%. Це означає зміну структури кормової бази на користь більш стабільних багаторічних угідь.

Достатньо позитивним є нарощування обсягів тваринницької продукції. Так, загальний приріст при вирощуванні сільськогосподарських тварин становив 25,6%. Найбільш помітне нарощування обсягів реалізації на забій сільськогосподарських тварин у живій масі м'яса птиці (+35,4%) та свинини (+17,9%), тоді як яловичина і телятина залишалися практично на одному рівні (97,4%). Виробництво молока демонструвало стабільне збільшення (+10,4%), яйця — один із найвищих приростів (+43,6%).

Все сказане вище стосувалося практично усього масиву підприємств області, які здійс-

Таблиця 6. Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції у підприємствах Львівщини у 2022—2024 рр. тонн

	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
Культури зернові та зернобобові	1426431	1279534	1402420	98,3
Соя	289851	370111	558619	192,7
Соняшник	108834	103304	46851	43,0
Буряк цукровий фабричний	1109207	967906	1183047	106,7
Ріпак і кольза	176678	192411	196425	111,2
Картопля	115899	119735	119016	102,7
Культури овочеві (включаючи закритий ґрунт)	35605	41650	38467	108,0
Кукурудза кормова	51341	59528	68139	132,7
Трави однорічні на сіно	286	380	187	65,4
Трави багаторічні на сіно	2332	3479	4239	181,8
Культури плодові та ягідні	25580	29742	25859	101,1
Вирощування сільськогосподарських тварин	151559	162011	190312	125,6
М'ясо (реалізація на забій сільськогосподарських тварин у живій масі)	133426	144659	171245	128,3
у тому числі:				
- яловичина і телятина	1951	2488	1901	97,4
- свинина	49258	55579	58056	117,9
- м'ясо птиці	82201	86579	111275	135,4
Молоко	30653	31396	33832	110,4
Яйця, тис. шт.	68342	80500	98106	143,6
Мед	5	8	8	160,0

Джерело: сформовано на основі [1].

Таблиця 7. Основні показники діяльності фермерських господарств Львівської області за 2022—2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
Продукція сільськогосподарства у постійних цінах 2021 року, млн грн	6010,8	6451,8	7841,9	130,5
у т. ч.:				
- рослинництво	3797,5	4216,7	5128,1	135,0
- тваринництво	2213,3	2235,1	2713,8	122,6
Посівні площі основних культур сільськогосподарських	89340	91595	98403	110,1
Кількість сільськогосподарських тварин:				
Велика рогата худоба	7211	6903	6555	90,9
у тому числі корови	3309	3221	2836	85,7
Свині	23973	25238	28041	117,0
Вівці та кози	3369	3623	3181	94,4
Коні	47	42	47	100,0
Птиця свійська, тис. голів	3053,5	2822,2	3949,0	129,3
Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції				
Культири зернові та зернобобові, т	263527	263517	241119	91,5
Буряк цукровий фабричний, т	14354	23721	26945	187,7
Соя, т	71770	87765	162474	226,4
Соняшник, т	14099	13165	10637	75,4
Ріпак і кольза, т	37412	46685	40445	108,1
Кукурудза кормова, т	15195	18436	18377	120,9
Трави однорічні на сіно, т	65	144	70	107,7
Трави багаторічні на сіно, т	1621	2290	2594	160,0
Жива маса сільськогосподарських тварин, реалізованих на забій, т	56903	56901	70345	123,6
Обсяг виробництва (валовий надій) молока, т	9399	10222	9399	100,0
Кількість одержаних яєць від птиці свійської, тис.шт.	не публікувалося	22989	29163	-

Джерело: сформовано на основі [4].

нують свою діяльність у сфері сільськогосподарського виробництва. Разом з тим, неможливо обійти увагою і таку форму господарювання, як фермерські господарства, що демонструють у регіоні стабільний розвиток, володіючи для цього потужним потенціалом.

Власне тому у 2025 році фермери області отримують доступ до майже 21,8 млн грн, які обласний бюджет інвестує в агропромисловий комплекс. Більша частина цієї допомоги призначена для підтримки тваринницьких фермерських господарств. Для модернізації технічного парку фермерів передбачено також механізм відшкодування відсотків (або їх частини) за лізингом.

Основні показники діяльності фермерських господарств Львівської області наведені у табл. 7.

У 2022—2024 роках фермерські господарства Львівської області показали доволі позитивну динаміку свого розвитку, що видно із збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. Так, цей показник упродовж 2022—2024 рр. неухильно зростав (у 2024 році він становив 7841,9 млн грн, що у порівнянні з 2022 роком більше на 30,5%).

Особливо активне зростання мало місце у рослинництві — приріст за два роки складав 35,0%, тоді як обсяги у тваринництві збільшились на 22,6%. Це свідчить про підвищену ефективність рослинницького виробництва, зміцнення технічної бази та можливе розширення спеціалізації фермерів. Важливим фактором є збільшення посівних площ до 98403 га у 2024 році, що на 10,1% більше, ніж у 2022 році.

Поголів'я тварин у фермерських господарствах області змінювалося нерівномірно. Кількість великої рогатої худоби продовжувала зменшуватися і у 2024 році складала 90,9% від рівня 2022 року, при цьому поголів'я корів скоротилося ще більше — 85,7%. Це може свідчити про складності у молочному напрямі фермерства. Водночас поголів'я свиней зросло на 17,0%, а поголів'я свійської птиці збільшилось майже на третину, що вказує на активізацію виробництва у цих підгалузях.

Аналіз виробництва продукції рослинництва свідчить, що виробництво зернових та зернобобових культур скоротилося до 91,5% від рівня

2022 року. Це що може бути наслідком погодних умов, зміни у структурі посівів або переорієнтації фермерів на більш рентабельні культури. У той же час обсяги виробництва цукрових буряків збільшилося майже у 1,9 раза, а виробництво сої — у понад два рази. Виробництво соняшника скоротилося (-24,6%), тоді як виробництво ріпаку і кользи зросло (+8,0%). Зростання у виробництві кормової кукурудзи та багаторічних трав на сіно підтверджує орієнтацію фермерів на розвиток тваринництва та власної кормової бази.

Показники щодо тваринницької продукції свідчать про нарощування обсягів у цій царині. Так, жива маса тварин, реалізованих на забій, збільшилась на 23,6%, що свідчить про покращення продуктивності та розширення обсягів господарської діяльності. Виробництво молока у 2024 році залишилося на рівні 2022 року. Кількість отриманих яєць суттєво зросла у 2024 році у порівнянні з попереднім роком, хоча дані за 2022 рік відсутні, але динаміка таки вказує на розвиток птахівництва.

Таким чином, можна говорити, що на поточному етапі структура агровиробництва Львівщини зміщується у бік олійних культур, інтен-

Таблиця 8. Рівні продуктивності праці у підприємствах Львівської області, які здійснювали діяльність у галузі сільськогосподарського виробництва (на 1 зайнятого у сільськогосподарському виробництві у постійних цінах 2016 року) тис. грн

2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023 р. до 2021 р., %	
рослинництво	тваринництво	рослинництво	тваринництво	рослинництво	тваринництво	рослинництво	тваринництво
1442,9	968,1	2842,2	2006,9	2941,3	2106,6	203,8	217,6

Джерело: сформовано на основі [9].

Примітка: дані за 2024 рік не оприлюднювалися.

Таблиця 9. Урожайність основних сільськогосподарських культур у підприємствах Львівської області за 2022—2024 роки ц/га

Сільськогосподарські культури	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
Культури зернові та зернобобові	70,7	71,6	78,5	111,0
Соя	27,8	31,7	34,4	123,7
Соняшник	25,1	26,5	26,8	106,8
Буряк цукровий фабричний	738	659	739	100,1
Ріпак і кольза	37,7	34,5	38,2	101,3
Картопля	322	345	345	107,1
Культури овочеві (включаючи закритий ґрунт)	209	213	210	100,5
Кукурудза кормова	284	336	367	129,2
Трави однорічні на сіно	40,6	39,8	22,4	55,2
Трави багаторічні на сіно	26,4	46,8	52,4	198,5
Культури плодові та ягідні	149,8	220,2	163,1	108,9

Джерело: сформовано на основі [3].

сивного птахівництва та свинарства, а також стабілізації молочного напрямку. Натомість окремі види сільськогосподарської продукції, особливо соняшник і яловичина, втрачають свої позиції.

Усе це свідчить про процес адаптації агросектору регіону до нових економічних реалій, пошук найбільш оптимальної моделі розвитку галузі з врахуванням кліматичних змін, кон'юнктури ринку, а також в умовах непростої боротьби українського народу з його споконвічним ворогом — московською ордою.

Виявлені структурні зміни в агровиробництві та процеси адаптації до зовнішніх викликів закономірно зумовлюють трансформацію підходів до управління ресурсами сільськогосподарських підприємств, насамперед трудовими. Саме тому наступним етапом аналізу є оцінка рівнів продуктивності праці у підприємствах Львівської області, що здійснювали діяльність у галузі сільськогосподарського виробництва.

Підвищення продуктивності праці в сільському господарстві є необхідною умовою розвитку галузі та забезпечення продовольчої безпеки країни. Це досягається через інноваційні

технології, підвищення кваліфікації працівників, удосконалення організаційних процесів, розвиток аграрної науки та впровадження сучасних засобів виробництва. У сучасних умовах продуктивність праці стає не лише економічним показником, а й індикатором системного розвитку аграрного сектора та його здатності адаптуватися до нових викликів.

Фактичні дані статистики щодо динаміки рівнів продуктивності праці у сільськогосподарських підприємствах Львівської області наведено у табл. 8.

Дані свідчать про суттєве зростання продуктивності праці у підприємствах, що займаються сільськогосподарським виробництвом, як у рослинництві, так і у тваринництві. Так, у 2021 році продуктивність праці становила 1442,9 тис. грн у рослинництві та 968,1 тис. грн у тваринництві, тоді як у 2023 році відповідні значення досягли 2941,3 та 2106,6 тис. грн на одного зайнятого у сільськогосподарському виробництві працівника. Це означає, що темп приросту склав 103,8% у рослинництві та 117,6% у тваринництві.

Черговим показником, що відображає рівень ефективності діяльності виробників аграрної галузі, є урожайність сільськогосподарських культур. У табл. 9 наведено динаміку цього показника у підприємствах області за 2022—2024 рр. Від його величини прямо залежать обсяги виробництва сільськогосподарської продукції.

За даними табл. 9 можна простежити значні та різноспрямовані зміни в урожайності основних культур у підприємствах Львівської області за період 2022—2024 років. Урожайність зернових і зернобобових культур постійно зростала, і у 2024 році перевищує рівень 2022 року на 11,0%, що свідчить про покращення умов вирощування, оптимізацію технологій та інші

чинники. Урожайність сої зросла ще інтенсивніше — на 23,7%, що демонструє зростання ефективності її вирощування та підвищення ролі цієї культури в аграрній структурі регіону. Соняшник і ріпак у 2024 році мали помірне, але позитивне зростання врожайності (відповідно +6,8% та +1,3%). Урожайність цукрового буряка залишилася практично стабільною. Урожайність картоплі зросла на 7,1%. Врожайність овочевих культур майже не змінилася (+0,5%). Кормова кукурудза, натомість, забезпечила один із найвищих приростів — 29,2%. Урожайність однорічних трав різко знизилася (на 44,8%), а багаторічних трав — зросла майже удвічі. Плодові та ягідні культури забезпечили зростання на 8,9%.

Що ж до рівня ефективності тваринництва, то про це доволі інформативно свідчать дані табл. 10.

Аналіз показників ефективності тваринницької галузі у підприємствах області за період 2023—2024 років показує загальне зростання ефективності за більшістю ключових параметрів. Щодо показника середня жива маса тварин, реалізованих на забій, спостерігалася позитивна динаміка за усіма категоріями тварин. Жива маса великої рогатої худоби (ВРХ) зросла з 415 кг у 2023 році до 432 кг у 2024 році (+4,1%). Аналогічно, жива маса свиней збільшилася з 115 кг до 120 кг (+4,3%), а маса птиці зросла з 2,4 кг до 2,5 кг (+4,2%). Схожа позитивна тенденція простежується й стосовно середньої забійної маси тварин, реалізованих на забій. Найбільший відносний приріст зафіксовано щодо птиці — забійна маса зросла з 1,8 кг до 2,0 кг, що свідчить про найвище зростання ефективності виходу м'яса (+11,1%). Забійна маса ВРХ зросла з 250 кг до 260 кг (+4,0%), а забійна маса свиней збільшилася з

Таблиця 10. Порівняльний аналіз показників ефективності тваринницької галузі у сільськогосподарських підприємствах за 2023—2024 рр.

Показник	2023 рік		2024 рік		2024 р. до 2023 р., %	
	Підприємства - всього	з них фермерські господарства	Підприємства - всього	з них фермерські господарства	Підприємства - всього	з них фермерські господарства
Середня жива маса тварин, реалізованих на забій, кг						
ВРХ	415	430	432	442	104,1	102,8
свині	115	111	120	115	104,3	103,6
птиця	2,4	2,3	2,5	2,5	104,2	108,7
Середня забійна маса тварин, реалізованих на забій, кг						
ВРХ	250	259	260	267	104,0	103,1
свині	85	82	87	84	102,4	102,4
птиця	1,8	1,8	2,0	1,9	111,1	105,6
Середній річний надій молока від однієї корови, кг	5380	4040	5811	3873	108,0	95,9

Джерело: сформовано на основі [7].

Примітка: наведений масив статистичних даних до 2023 року не оприлюднювався.

85 кг до 87 кг (+2,4%). Зростання як живої, так і забійної маси свідчить про покращення технологій відгодівлі поголів'я та селекційної роботи. Особливо значне покращення спостерігається відносно середнього річного надою молока від однієї корови, який зріс з 5380 кг у 2023 році до 5811 кг у 2024 році. Це зростання на 8,0% або на 431 кг підкреслює найвищу абсолютну ефективність серед усіх представлених показників, вказуючи на успішну модернізацію молочного скотарства,

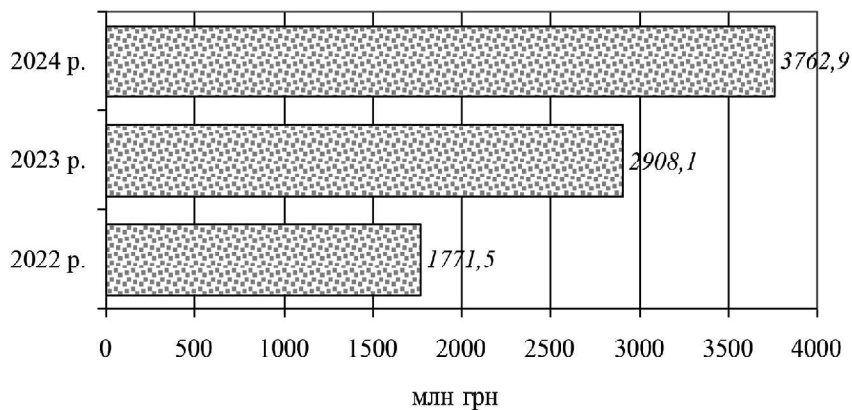

Рис. 3. Капітальні інвестиції в сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг

Джерело: сформовано на основі [2].

Примітка: дані щодо сільського господарства окремо не оприлюднювалися.

поліпшення раціонів та умов утримання тварин.

Тваринницький сектор окремо у фермерських господарствах характеризувався неоднорідною динамікою. Загальна жива маса вирощування тварин зросла на 22,9%, а реалізована на забій — на 23,6%, однак це зростання відбулося майже виключно за рахунок птахівництва. Жива маса вирощування птиці збільшилася на 25,8%, реалізована на забій — на 26,4%, а забійна маса — на 26,3%. Кількість одержаних яєць також збільшилась (+27,0%). На противагу цьому, галузь скотарства у фермерських господарствах зазнала суттєвого спаду — жива маса вирощування ВРХ знизилася до 72,7% від рівня 2023 року, а жива маса ВРХ, реалізованої на забій, зменшилася до 60,0%. Аналогічно, забійна маса ВРХ зменшилася до 66,7%. Виробництво молока також скоротилося: обсяг валового надою знизився до 92,2%, а середній річний надій від однієї корови — до 95,9%. Свинарство показало змішану динаміку — жива маса вирощування свиней незначно знизилася до 97,3%, тоді як жива маса та забійна маса, реалізовані на забій, продемонстрували зростання на 8,3% та 11,5% відповідно.

Рівень ефективності продукції сільського господарства значною мірою визначається інвестиційним забезпеченням, що зумовлює необхідність аналізу динаміки капітальних інвестицій у сільське господарство.

Аналіз наведених даних дає підстави говорити про стійку позитивну динаміку капітальних інвестицій у сферу сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг упродовж досліджуваного періоду.

У 2022 році обсяг капітальних інвестицій становив 1771,5 млн грн, але вже у 2023 році він суттєво зріс до 2908,1 млн грн, що свідчить про значне пожвавлення інвестиційної активності в аграрному секторі (враховуючи незначну частку мисливства вважаємо такий висновок достовірним). Ця тенденція продовжилася і в 2024 році, коли інвестиції досягли позначки 3762,9 млн грн. Особливо значущим є кумулятивний показник — зростання обсягів капітальних інвестицій за період 2024 року порівняно з 2022 роком становить 212,4%.

Таке інтенсивне зростання підкреслює пріоритетність інвестування в сільськогосподарський сектор, незважаючи на загальну економічну ситуацію, що може бути пов'язано з необхідністю відновлення, модернізації та забезпечення продовольчої безпеки.

Достатньо промовистим фактом, який підтверджує високий рівень інвестиційної активності в агросекторі Львівської області, є те, що у 2024 році питома вага капітальних інвестицій в галузь становила близько восьми відсотків від загального обсягу капітальних інвестицій в економіку області. Це поставило сільське господарство на одне з провідних місць за обсягом інвестицій серед усіх видів економічної діяльності регіону, поступаючись лише промисловим підприємствам.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отримані результати свідчать, що аграрний сектор регіону перебуває у фазі активних структурних трансформацій, зумовлених зміною ринкової кон'юнктури, інвестиційної активності, технологічних можливостей та зовнішніх викликів.

Встановлено, що упродовж досліджуваного періоду спостерігалось зростання ролі сільськогосподарських підприємств у загальних обсягах аграрного виробництва області, що підтверджує їх ключову функцію у забезпеченні продовольчої безпеки та економічної стійкості регіону. Аналіз динаміки виробництва показав позитивні тенденції як у рослинництві, так і у тваринництві, за відносно збалансованості їх співвідношення, що свідчить про ефективність управлінських рішень щодо спеціалізації та структури діяльності підприємств.

Дослідження землекористування показало відносну стабільність площ сільськогосподарських угідь у великих підприємствах і водночас зростання земельного потенціалу фермерських господарств, що вказує на існування різних моделей розвитку аграрного сектору та посилення ролі середніх за розмірами суб'єктів господарювання. Аналіз структури посівів і врожайності культур засвідчив переорієнтацію підприємств на більш рентабельні та експортно орієнтовані культури, насамперед сою, ріпак і кормову кукурудзу, за одночасного скорочення площ і обсягів виробництва окремих менш ефективних напрямів.

У тваринницькій галузі виявлено зростання обсягів виробництва та поліпшення якісних показників, зокрема середньої живої та забійної маси тварин і продуктивності молочного скотарства. Водночас збереження проблем у скотарстві окремих категорій господарств підкреслює потребу у більш цільових управлінських та інвестиційних рішеннях.

Суттєве зростання продуктивності праці в аграрних підприємствах області підтверджує позитивний вплив технологічної модернізації, концентрації виробництва та оптимізації використання ресурсів. Важливу роль у цих процесах відіграє активізація капітальних інвестицій, яка забезпечує оновлення матеріально-технічної бази та формування довгострокового виробничого потенціалу аграрних підприємств.

Обґрунтовано, що подальше підвищення ефективності управління розвитком сільськогосподарських підприємств неможливе без системного використання інструментів великих даних. Їх інтеграція у управлінські процеси дозволяє підвищити обґрунтованість стратегічних і оперативних рішень, посилити адаптивність підприємств до ринкових і кліматичних змін, мінімізувати ризики та забезпечити сталий розвиток аграрного сектору Львівської області в середньо- та довгостроковій перспективі.

Література:

1. Головне управління статистики у Львівській області URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/statfile_n.asp?lang=1
2. Головне управління статистики у Львівській області URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>
3. Головне управління статистики у Львівській області / Бази даних URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/bank/stbank.php>
4. Головне управління статистики у Львівській області / Статистичний збірник "Сільське господарство Львівської області" / Львів-2025.
5. Головне управління статистики у Львівській області. Бази даних. Сільське господарство URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Database/04SILGOSP/databasetree_uk.asp
6. Головне управління статистики у Львівській області/ Зібрані площі основних сільськогосподарських культур у підприємствах URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/SaveShow_n.asp
7. Державна служба статистики України / Виробництво продукції тваринництва за видами URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/sg/vpt/arh_vpt2023_u.html
8. Державна служба статистики України / Групування суб'єктів господарювання за площею сільськогосподарських угідь, яка була у власності та користуванні URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/sg/grup/arh_gr_sub_u.html

9. Державна служба статистики України / Продуктивність праці в підприємствах, які здійснювали сільськогосподарську діяльність URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/sg_reg/pp/arh_pp_sg_u.html

10. Державна служба статистики України / Продукція сільського господарства у постійних цінах URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

References:

1. Main Department of Statistics in Lviv Region (2025), available at: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/statfile_n.asp?lang=1 (Accessed 01 Jan 2026).
2. Main Department of Statistics in Lviv Region (2025), available at: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 01 Jan 2026).
3. Main Department of Statistics in Lviv Region (2025), "Databases", available at: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/bank/stbank.php> (Accessed 01 Jan 2026).
4. Main Department of Statistics in Lviv Region (2025), Statystychnyj zbirnyk "Sil's'ke hospodarstvo L'vivs'koi oblasti" [Statistical collection "Agriculture of Lviv region"], L'viv, Ukraine.
5. Main Department of Statistics in Lviv Region (2025), "Databases. Agriculture", available at: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Database/04SILGOSP/databasetree_uk.asp (Accessed 01 Jan 2026).
6. Main Department of Statistics in Lviv Region (2025), "Collected areas of main agricultural crops in enterprises", available at: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/SaveShow_n.asp (Accessed 01 Jan 2026).
7. State Statistics Service of Ukraine (2022), "Production of livestock products by species", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/sg/vpt/arh_vpt2023_u.html (Accessed 01 Jan 2026).
8. State Statistics Service of Ukraine (2024), "Grouping of business entities by area of agricultural land owned and used", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/sg/grup/arh_gr_sub_u.html (Accessed 01 Jan 2026).
9. State Statistics Service of Ukraine (2018), "Labor productivity in enterprises that carried out agricultural activities", available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/sg_reg/pp/arh_pp_sg_u.html (Accessed 01 Jan 2026).
10. State Statistics Service of Ukraine (2025), "Agricultural products at constant prices", available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 01 Jan 2026).

Стаття надійшла до редакції 10.01.2026 р.